

ПРОТОКОЛ

засідання Круглого столу щодо обговорення проекту наказу про затвердження Положення про порядок відрахування, переривання навчання, поновлення і переведення осіб, які навчаються у ЗВО, та надання їм академічної відпустки

м. Київ

07 лютого 2020 р.

Присутні:

Андрєєв Микита Андрійович – голова Громадської ради при Міністерстві освіти і науки України;

Бортницький Володимир Анатолійович – керівник управління Апарату РНБО України;

Гончаренко Михайло Федорович – виконавчий директор Конфедерації недержавних вищих закладів освіти;

Єрохін Сергій Аркадійович – ректор Національної академії управління;

Іванчук Віра Богданівна – секретар Громадської ради при Міністерстві освіти і науки України;

Кошанський Сергій Юрійович – заступник директора департаменту державної регуляторної політики Державної регуляторної служби;

Машкова Світлана Олександрівна – юрист Вільної профспілки освіти і науки України;

Міцерук Олена Григорівна – начальник відділу права на освіту та культуру Секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини;

Степаненко Олена Анатоліївна – представник Уповноваженого Верховної ради України з прав людини з дотримання соціальних та економічних прав;

Тимошенко Максим Олександрович – заступник голови Асоціації навчальних закладів України приватної форми власності;

Чабанюк Ольга Анатоліївна – заступник голови Профспілки працівників освіти і науки України;

Шпильовий Василь Дмитрович – державний експерт Апарату РНБО України;

Щокін Ростислав Георгійович – голова Всеукраїнського об'єднання організацій роботодавців у галузі вищої освіти

Андрєєв Микита Андрійович, голова Громадської ради при Міністерстві освіти і науки України, привітав учасників круглого столу та додав, що має приєднатися до круглого столу *Шаров Олег Ігорович*, директор директорату вищої освіти Міністерства освіти і науки України.

Андрєєв Микита Андрійович зазначив, що у проєкті наказу про затвердження Положення про порядок відрахування, переривання навчання, поновлення і переведення осіб, які навчаються у ЗВО, та надання їм академічної відпустки найбільш спірними є пункти 16, 19 та 25 та запропонував учасникам круглого столу висловити свою позицію щодо цього питання.

Гончаренко Михайло Федорович, виконавчий директор Конфедерації недержавних вищих закладів освіти, зазначив, що дискусію з цього питання вже триває від вересня. Позиції сторін щодо спірних положень не змінилися. Створення робочої групи для того, щоб ці питання винести та вирішити спільно, було б найкращим рішенням. Ситуацію можна назвати суспільно-державним клінчем. МОН проводить волонтаристичну політику і не чує думку громадськості. Система використання ЗНО, особливо для студентів, які вже навчаюся на другому, третьому, четвертому курсі, є недоречною. Студенти не вступають на новий освітній рівень, а переходять з курсу на курс в рамках одного освітнього рівня. Такі обмеження є неєвропейськими. Це лише створює штучні перешкоди повернення студентів в Україну. Така політика – шкода для держави та

молоді. За підрахунками необхідно буде звільняти близько 5000 викладачів вищих навчальних закладів.

Чабанюк Ольга Анатоліївна, заступник голови Профспілки працівників освіти і науки України, додала, якщо така політика буде продовжуватися – зменшиться кількість студентів в університетах, а, відповідно, необхідно буде скорочувати кількість працівників, викладачів закладів вищої освіти. За минулий рік тільки 280 000 студентів поновилися та перевелися в закладах вищої освіти.

Степаненко Олена Анатоліївна, представник Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини з дотримання соціальних та економічних прав, першочергово передала вітання усім учасникам круглого столу від Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. Щодо проекту зазначила, що Положення не відповідає вимогам до нормативно-правових актів, містить неточності та звужує права людини, що затвердженні іншими законами України. Посилаючись на статті 45, 46 Закону України «Про вищу освіту», автори Положення забувають Закон України «Про освіту». МОН звернулося до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини з проханням погодити це Положення, перед тим як надіслати його до Державної регуляторної служби. Працівниками секретаріату Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини були написані зауваження та пропозиції щодо Положення та, за підписом керівника Секретаріату, надіслані в МОН 31 січня 2020 року. Реакції на ці зауваження поки що немає. Телефонним представником МОН було зазначено, що МОН готовий з переліку, запропонованого Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини, погодитися лише з однією позицією, а усі інші готові обґрунтувати. Було запропоновано перенести розмову на круглий стіл, але цей представник МОН не прийшов на засідання круглого столу. Міністерство юстиції України не погодить це Положення МОН без попереднього погодження

Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. Представники Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини вже звернулися в Міністерство юстиції, щоб вони в жодному разі не погоджували це Положення без їхньої згоди. Уповноважений з прав людини, у свою чергу, не погодить Положення, поки не буде врахована думка громадськості та змінено дискусійні пункти в Положенні.

Чабанюк Ольга Анатоліївна, зазначила, що профспілка не підтримує в цій редакції проект наказу про затвердження Положення про порядок відрахування, переривання навчання, поновлення і переведення осіб, які навчаються у ЗВО, та надання їм академічної відпустки, тому що це порушує права на освіту, конституційні норми і обмежує доступ студентів, які хотіли б навчатися в університеті, до вищої освіти. Це надає молоді поштовх навчатися закордоном. Також варто обговорити прийняття МОН норми/вимоги для студентів про складання іноземної мови для тих, хто має бажання вступити на магістратуру. Іноземну мову мають знати усі, але, наприклад, для «робочих» спеціальностей, де знання іноземної мови непотрібне і студент, закінчивши університет, буде працювати в Україні, МОН обмежує його право навчатися у вищому навчальному закладі на контрактній основі. Держава має висувати вимоги до тих, в кого вона інвестує, хто відповідно навчається за кошти державного бюджету, але чому вимога ЗНО має обмежувати доступ до навчання за контрактною формою навчання.

Андрєєв Микита Андрійович зазначив, що питання по ЗНО з іноземної мови при вступі на магістратуру було обговорено минулого року на засіданні Громадської ради при МОН і більшість проголосувала «за» цю норму, тобто за так зване «ЗНО» з англійською. Можна включити це до резолюції, але це може стати додатковою перепорою для фокусу на Положенні, яке обговорюється.

Чабанюк Ольга Анатоліївна, погоджується з *Андрєєвим Микитою Андрійовичем* та додає, що цього року 140 тисяч студентів виїхали навчатися закордон в іноземні вищі навчальні заклади без вимоги іноземної мови. Їм надаються грантові програми, в них інвестують, підтримують та навчають, а в Україні – приймають такі Положення.

Щокін Ростислав Георгійович, голова Всеукраїнського об'єднання організацій роботодавців у галузі вищої освіти, додав, що ЗНО з іноземної мови, як вимога вступу в магістратуру, було запроваджено 3 роки тому для окремих спеціальностей. Рік тому цей перелік спеціальностей збільшився. Обмежений він чотирма мовами.

Шпильовий Василь Дмитрович, державний експерт Апарату РНБО України, зазначив, що запровадження ЗНО для тих, хто хоче навчатися на магістратурі мало б розпочатися з дванадцятирічної школи, де з першого класу б дитину навчали іноземної мови, а потім ще чотири роки в університеті і лише тоді запроваджувати ЗНО для них.

Єрохін Сергій Аркадійович, ректор Національної академії управління, додав, що в жодному іноземному університеті не вивчають англійську мову. Це гімназична дисципліна. Якщо це необхідно професійно, тоді її вивчають, але відсутність сертифікату з іноземної мови не є перешкодою для вступу на технічну спеціальність, для прикладу.

Щокін Ростислав Георгійович, додав, що до моменту, коли було введено ЗНО для вступу на магістратуру, у програмах вищих навчальних закладів іноземна мова була лише на двох перших курсах по одному занятті на тиждень. Як очікувати те, що студенти відмінно складуть ЗНО?

Андрєєв Микита Андрійович додав, що лист про круглий стіл був надісланий Громадською радою при Міністерстві освіти і науки України в Міністерство освіти і науки України завчасно на ім'я міністра освіти Ганни Новосад. У листі Громадська рада при МОН запрошувала представників МОН на засідання круглого столу. Також було особисто

повідомлено директора директорату вищої освіти Міністерства освіти і науки України *Шарова Олега Ігоровича*.

Машикова Світлана Олександрівна, юрист Вільної профспілки освіти і науки України, додала, що Положення не відповідає законодавству. Воно розроблене відповідно до частини 5 статті 46 Закону України «Про вищу освіту», що передбачає «порядок відрахування, переривання навчання, поновлення і переведення осіб, які навчаються у закладах вищої освіти, а також порядок надання їм академічної відпустки визначаються положенням, затвердженим центральним органом виконавчої влади у сфері освіти і науки. Поновлення та переведення здобувачів вищої освіти здійснюється з урахуванням вимог до вступників на відповідні освітні програми». Єдиною вимога у законодавстві - рівень освіти, що підтверджується статтею 1 закону України «Про вищу освіту». Окрім того, варто звернути увагу на Лісабонську конвенцію, яка була ратифікована Україною. Вона сприяє зусиллям студентів, спрямованим на продовження своєї освіти чи на закінчення певного періоду навчання у вищих закладах освіти на території іншої сторони. Однак проектом Положення планується встановити обмеження навчання студентам. Також варто звернути увагу на частину 9 статті 3 Закону України «Про освіту», в якій зазначено, що право на освіту не може бути обмежено законодавством. Закон лише може встановлювати особливі умови доступу до певного рівня освіти чи спеціальності. Проте, коли особи вже допущені до певного рівня освіти, то встановлення додаткових обмежень щодо продовження ними навчання суперечить чинному законодавству.

Варто звернути увагу на формулювання у Положенні «обов'язковим є виконання вимог до вступників визначеним відповідно тією освітньою програмою конкурсної пропозиції», однак поняття «конкурсна пропозиція» відсутнє у законі та є лише в умовах прийому.

Шаров Олег Ігорович, директор директорату вищої освіти Міністерства освіти і науки України приєднується до засідання.

Андрєєв Микита Андрійович розповів про круглий стіл та представив його учасників *Шарову Олегу Ігоровичу*, додав, що організований він на виконання рішення Громадської ради при МОН від 27 листопада 2019 року.

Андрєєв Микита Андрійович зазначив, що в учасників круглого столу є питання до пунктів 16, 19 та 25 Положення, які, на думку учасників круглого столу, не відповідають Конституції України та законодавству. Запитав у *Шарова Олега Ігоровича* думку директорату щодо цього питання та листа Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини.

Шаров Олег Ігорович відповів, що директорату відомо про лист Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини і зараз вони працюють над цими зауваженнями. Опісля опрацювання директорат запропонує відповідні вдосконалення Положення.

Андрєєв Микита Андрійович уточнив, чи Положення знято з погодження і знаходиться на доопрацюванні.

Шаров Олег Ігорович відповів, що директорат отримав лист непогодження від інстанції, яка має погоджувати його, тому вони будуть доопрацьовувати цей документ та повторно надішлють його Уповноваженому Верховної Ради України з прав людини.

Щокін Ростислав Георгійович уточнив, чи буде повторне громадське обговорення.

Шаров Олег Ігорович відповів, що на повторне громадське обговорення не буде надіслано, а лише узгоджено позиції та юридичну оцінку зі сторонами погодження Положення.

Андрєєв Микита Андрійович зачитав проект резолюції та запитав думку *Шарова Олега Ігоровича* щодо цієї пропозиції.

Шаров Олег Ігорович відповів, що це звернення в МОН і він не уповноважений давати на нього відповідь.

Андрєєв Микита Андрійович зазначив, що якщо учасники круглого столу та члени Громадської ради при МОН проголосують за цей проект резолюції, то Громадська рада при МОН надішле її в МОН.

Машикова Світлана Олександрівна уточнила у *Шарова Олега Ігоровича* щодо процедури опублікування Положення. Згідно з законом про засади державної регуляторної політики, спочатку має бути затверджений план регуляторної діяльності, а проект може бути опублікований не раніше, ніж опублікований план чи внесені зміни до нього. На сайті була замінена інформація щодо громадського обговорення 10 січня 2020 року. Попередня – вилучена, а поставлена нова версія через 3,5 місяці після закінчення громадського обговорення. Зазначено навіть, що 2020 рік. Треба дотримуватися процедури.

Шаров Олег Ігорович відповів, що він не є фахівцем з кешу, але цей закон є регуляторним з 2018 року, відповідно проходить погодження у Державній регуляторній службі. Не готовий давати відповідь на питання.

Єрохін Сергій Аркадійович запитав *Шарова Олега Ігоровича*, навіщо ЗНО, яке мало на меті відбір учасників для вступу у вищий навчальний заклад, додавати і під час навчального процесу.

Шаров Олег Ігорович відповів, що це здійснено на вимогу статті 46 Закону України «Про вищу освіту».

Шильовий Василь Дмитрович зазначив, що у цій статті є лише слова «з урахуванням вимог щодо вступників», але які вимоги не вказано.

Шаров Олег Ігорович сказав, що це дискусія, яка має бути в юридичній площині.

Щокін Ростислав Георгійович додав, що цієї норми не було до серпня 2019 року. Додали її туди без жодного обговорення.

Шпильовий Василь Дмитрович зазначив, що цієї статтею дозволили переходити з однієї спеціальності на іншу, а потім зрозуміли, що балерина може стати фізиком, для прикладу. Нічого кращого як сертифікати ЗНО не придумали.

Шаров Олег Ігорович додав, що готується Положення, де буде обґрунтовано закон і там жодне становище учасників навчального процесу не змінено.

Бортницький Володимир Анатолійович, керівник управління Апарату РНБО України, зазначив, що проект Положення, що виставлене на громадське обговорення та було опрацьоване в апараті РНБО, дає підстави вважати, що в документі закладені норми, які порушують конституційні права українців, створюють додаткові бар'єри для повернення талановитої української молоді в Україну та сприяють відтоку мізків з України, зокрема у вигляді молоді, яка потенційно могла б повернутися в Україну. Відтак, цей документ не відповідає інтересам України і несе загрозу національній безпеці, бо звужує можливості науко-технічного та інноваційного розвитку, створює ризики сповільнення науково-технічного потенціалу держави.

Шаров Олег Ігорович уточнив чи це є офіційною позицією РНБО.

Бортницький Володимир Анатолійович відповів, що це є офіційною позицією РНБО.

Шаров Олег Ігорович попросив *Бортницького Володимира Анатолійовича* офіційним листом в МОН висловити свою позицію.

Шпильовий Василь Дмитрович погодився.

Щокін Ростислав Георгійович, додав щодо особливостей проведення ЗНО в Україні та вимог до абітурієнтів, котрі здають ЗНО з метою вступу у вищий навчальний заклад.

Єрохін Сергій Аркадійович, додав, що ЗНО було розроблене як механізм боротьби з корупцією. ЗНО - державний інститут, який став не

тільки чинником боротьби з корупцією, але й показником якості освіти. Щоразу цей інструмент захочуть використовувати все ширше і ширше.

Щокін Ростислав Георгійович, погодився і додав, що педагоги з ланки середньої освіти додали би, наскільки спотворене навчання у 10 та 11 класах, де діти вчать лише те, що їм треба буде здавати на ЗНО. Треба робити ревізію, а не створювати ще одну ланку.

Тимошенко Максим Олександрович, заступник голови Асоціації навчальних закладів України приватної форми власності, додав, що складається враження, що кожне нове положення єдиною метою передбачає скорочення кількості вступників, тому що закриваються усі можливості для освіти. Закрадається думка, що українцям краще вчитися закордоном, куди їх приймають. У такому випадку нехай МОН скаже це прямо українцям і тоді усім буде зрозуміла позиція. В Україні є проблема з демографією та набором на навчання, навіть у якісні державні заклади, у той час політика держави спрямована на те, щоб українці їхали закордон і за новим Положенням, не повернулися. Насамперед має бути доступ до бюджетних місць як зняття бар'єрів для студентів, які не дають хабар, а не для того, щоб вони не вступили у вищий навчальний заклад.

Шаров Олег Ігорович відповів, що згідно з Законом України «Про фахову передвищу освіту» вступ в коледж може відбуватися як за сертифікатом ЗНО, так і без нього. МОН проводить ліберальну політику. Зауваження несправедливі.

Шпильовий Василь Дмитрович зазначив, що може бути студент, який вчиться закордоном і через певні обставини він має повернутися в Україну. Як йому тут навчатися.

Шаров Олег Ігорович зазначив, що він буде здавати ЗНО і вступати в Україну.

Шаров Олег Ігорович, директор директорату вищої освіти Міністерства освіти і науки України покинув засідання.

Кошанський Сергій Юрійович, заступник директора департаменту державної регуляторної політики Державної регуляторної служби зазначив, що *Шаров Олег Ігорович* сказав, що не буде повторного громадського обговорення. Згідно з законодавством України така вимога є обов'язковою. Одним з принципів забезпечення державної регуляторної політики є планування та публічне обговорення усіх новацій/наспрацювань. Законодавство також визначає, що для будь-якого регуляторного проекту/акту, одержаного від уповноваженого органу у рішенні про відмову у погодженні, цей проект подається на повторне погодження після доопрацювання у порядку, що передбачається для погодження. Це оприлюднення проекту, аналіз регуляторного впливу до нього, внесення в план. Ця процедура має повторитися, щоб забезпечити принцип прозорості. Зауваження, які МОН має врахувати від Уповноваженого Верховною Радою України з прав людини, мають пройти повторне громадське обговорення. МОН надіслав проект Положення 10 січня в Державну регуляторну службу. Також додав, що це Положення не про вступ у вищий навчальний заклад, а про переведення та поновлення, і ЗНО тут не є доречним.

Кошанський Сергій Юрійович зазначив, що у ст.22 Конституції України визначено, що ніхто не має права звужуватися права громадян України, також ст. 58 Конституції України визначає час дії законів та інших нормативно-правових актів. «Поле» нормативно-правових актів не має зворотньої дії в часі. ЗНО – це документ, що засвідчує, що певна особа у встановлених державою проміжку часу та умов засвідчила певний рівень знань. Подія відбулася. Вона вже засвідчила свої знання, для того, щоб вступити в університет. Робити це повторно – недоцільно.

Кошанський Сергій Юрійович зазначив, що від 3 лютого 2020 року є рішення Державної регуляторної служби щодо непогодження з проектом Положення. Додав, що, у зв'язку з такими новаціями, потенційно

зменшиться кількість учасників освітнього процесу. Як результат, відбудеться оптимізація шляхом скорочення персоналу. Це буде мати негативний вплив на суб'єктів господарювання. Тому Державна регуляторна служба не підтримує такий проект Положення та поки що не бачить підстав змінювати своє рішення.

Єрохін Сергій Аркадійович додав, що 50% студентів, за таких умов, не зможе перевестись не тому, що студенти не надто розумово здібні, а тому що процедура неправильна.

Щокін Ростислав Георгійович додав, що статистика за 2018-2019 рік засвідчує, що 310 000 осіб вступило у заклади освіти. Державне підприємство «Інфо ресурс» зазначає, що 284 605 – переведених чи поновлених осіб.

Чабанюк Ольга Анатоліївна додала, що на ЗНО треба зареєструватися лише до певного періоду часу і скласти його до певного часу. Якщо студент навчається закордоном і не може його вчасно скласти, тоді у нього немає шансу вступити чи повернутися в Україну.

Єрохін Сергій Аркадійович додав, що реєстрація на ЗНО має дуже короткий проміжок в часі.

Щокін Ростислав Георгійович додав, що в цей час, коли необхідно буде здавати ЗНО, у студента закордоном може бути сесія.

Тимошенко Максим Олександрович додав для чого проводять ЗНО. Декларувалося це як боротьба з корупцією при вступі на бюджет. Головне питання - яке відношення переведення чи поновлення осіб має до боротьби з корупцією.

Машкова Світлана Олександрівна додала, що ЗНО - оцінка результатів навчання, здобутих на певному освітньому рівні. У частині 2 статті 45 Закону України «Про вищу освіту» визначено, що зміст програми ЗНО має бути доступний до ознайомлення особам, які проходять таке оцінювання на початку здобуття ними освіти відповідного рівня.

Андрєєв Микита Андрійович зазначив, що є пропозиція прийняти проект резолюції. Уточнив також щодо зауважень до резолюції.

Машкова Світлана Олександрівна запропонувала додати «винести на повторне громадське обговорення».

Щокін Ростислав Георгійович запропонував прибрати 4 пункт.

Кошанський Сергій Юрійович запропонував у 4-му пункті додати «рекомендувати направити вказаний проекту наказу про затвердження Положення на повторне погодження в порядку, визначеному Законом».

Степаненко Олена Анатоліївна додала, що у назві необхідно додати «наказу про затвердження».

Андрєєв Микита Андрійович врахував зауваження колег та уточнив чи немає інших зауважень.

Єрохін Сергій Аркадійович додав, що було забезпечено високий рівень дискусії, яка вказує не тільки точково на Положення, але й на тенденції в освіті.

Андрєєв Микита Андрійович подякував усім учасникам круглого столу за участь. Протокол круглого столу буде розміщено на сайті МОН в розділі «Громадська рада при МОН».

Голова Громадської ради при МОН,
модератор круглого столу

Андрєєв Микита

Секретар Громадської ради при МОН,
секретар круглого столу

Іванчук Віра